

Flere eldre innvandrere i framtidens arbeidsstyrke

Growing numbers of older immigrants in Norway's future labour force

Marianne Tønnessen

PhD, forsker, NIBR / Oslo Met

mariton@oslomet.no

Astri Syse

PhD, forsker, Statistisk sentralbyrå

astri.syse@ssb.no

Sammendrag

Antall innvandrere i Norge vil øke framover, men utelukkende i de eldre aldersgruppene. I aldersgruppen 55-66 år vil det bli nesten tre ganger så mange innvandrere de neste 20 årene. Hva vil dette bety for norsk arbeids- og samfunns- liv? Vil de være i jobb? Denne artikkelen undersøker hva som vil kjennetegne de eldre innvandrerne framover – deres bakgrunn, utdanning, sysselsetting og hvor i Norge de vil bo. Våre resultater tyder på at framtidens eldre innvandrere i snitt vil ha betydelig lavere utdanningsnivå og arbeidsdeltakelse enn innfødte på samme alder. Det kan gi utfordringer både for integrerings- og seniorpolitikken.

Nøkkelord

aldring, arbeidsliv, befolkning, innvandrere, prognoser, velferdsstat

Abstract

The number of immigrants in Norway will increase in the future, but exclusively in older age groups: We can expect almost three times as many immigrants aged 55-66 in the next 20 years, according to population projections. This article describes likely characteristics of the many older future immigrants (e.g. origin, length of stay, gender, education, place of residence and employment), and discusses potential labour market implications and societal consequences. It may pose a challenge that future older immigrants are likely to be significantly lower educated and have lower labour-market participation rates than natives of the same age.

Keywords

ageing, immigrants, labour, population, projections, welfare state

Innledning

I Norge er det bred politisk enighet om at flere eldre må jobbe lenger før de går av med pensjon.¹ Det er også et politisk mål at innvandrere skal få en langvarig tilknytning til arbeidslivet. Begge målene er begrunnet med ønsket om å styrke velferdsstatens framtidige bærekraft.

1. Artikkelarbeidet er finansiert av Norges forskningsråd (ES680358). Forfatterne takker for gode og nyttige kommentarer fra redaktør og konsulenter, samt deltakere på Senter for seniorpolitikks FOSA-seminar høsten 2020.

Hittil har de to målsettingene i hovedsak handlet om forskjellige demografiske grupper: norskfødte seniorer i arbeidslivet, og innvandrere, som stort sett har vært yngre. De neste tiårene vil imidlertid tallet på innvandrere i 50- og 60-årsalderen øke kraftig. Dermed møtes de to politiske målsettingene, ved at de i større grad dreier seg om samme gruppe.

Dersom mange av framtidens eldre innvandrere blir stående utenfor arbeidsmarkedet, vil det ikke bare få negative konsekvenser for arbeidstilbudet og skatteinntektene i Norge, samt for ulikheten mellom forskjellige grupper i samfunnet og opplevelsen av samhold og tillit, slik blant annet Brochmann II-utvalget påpeker (NOU 2017:2). Det vil også kunne påvirke tilværelsen til de eldre innvandrere uheldig: Forskning viser at mange seniorer selv har glede og nytte av å delta i arbeidslivet, og at det for flere også har helsemessige gevinster (se for eksempel Zhan, Wang, Liu & Shultz 2009). De nylige opphevelsene i særregler for flyktninger for de fleste ytelses i folketrygden understreker at 'arbeidslinjen' skal gjelde også flyktninger, og vektlegger både hensynet til individers velferd og velferdsstatens bærekraft (Arbeids- og sosialdepartementet 2019).

I denne artikkelen benytter vi befolkningsframskrivninger som utgangspunkt for å analysere hvilken tilknytning til arbeidslivet som kan forventes blant eldre innvandrere om rundt tjue år, i 2040. *Befolkningsframskrivninger* er beregninger av framtidig befolkningsstørrelse og -sammensetning, gitt ulike forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet, innvandring og utvandring. Ved hjelp av befolkningsframskrivingene kan vi beregne hvor mange eldre innvandrere det blir i framtiden, etter kjennetegn som blant annet alder, kjønn og botid i Norge. Basert på hvilken utdanning, yrkesdeltakelse og bosted dagens yngre innvandrere har, anslår vi også hvor i Norge framtidens eldre innvandrere vil bo, hvilket utdanningsnivå de vil ha og i hvor stor grad de vil være sysselsatt. Med stadig flere eldre innvandrere kan dette bli avgjørende for hvorvidt man når de to målene om flere eldre i arbeid og flere innvandrere i arbeid.

Artikkelen begynner med å beskrive dataene og metodene som er brukt i våre analyser. Deretter presenterer vi resultatene, før vi diskuterer politiske og velferdsmessige implikasjoner.

Data og metode

Data

Analysene i denne studien er delvis basert på beregninger fra de nyeste befolkningsframskrivingene til Statistisk sentralbyrå (SSB), og delvis på andre datakilder i SSB, som utdannings- og sysselsettingsstatistikken. Dataene som ligger til grunn for disse statistikkene er basert på informasjon fra administrative registre som dekker alle individer i den norske befolkningen.

Innvandrere er i denne artikkelen definert som personer som er født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre, i tråd med SSBs definisjon. Per i dag utgjør de 15 prosent av Norges samlede befolkning. Gruppen 'innfødte' inkluderer alle som er født i Norge.²

Vi fokuserer i hovedsak på innvandrere i aldersgruppen 55-66 år, som vi her kaller 'eldre arbeidsalder'.³

2. Norskfødte med innvandrerforeldre regnes her som 'innfødte'. De er fortsatt en relativt ung gruppe i Norge, og svært få av dem vil komme inn i aldersgruppene over 55 år før 2040. 'Innfødte' inkluderer også alle andre norskfødte, uavhengig av dere foreldres og besteforeldres fødeland.

3. Denne aldersinndelingen tilsvarer inndelingen som brukes i sysselsettingsstatistikken. I analysene av utdanning og bosted bruker vi aldersinndelinger basert på inndelingen i utdanningsstatistikken.

I analysene har vi gruppert alle innvandrerne i tre opprinnelsesområder (landgrupper), basert på deres fødeland. Landgruppe 1 omfatter personer fra land i Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand, det vi kan kalle ‘vestlige land’. Landgruppe 2 omfatter personer fra de landene i Øst-Europa som ble EU-medlemmer i 2004 eller senere, det vil si Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekia, Slovakia, Ungarn, Slovenia, Bulgaria, Romania og Kroatia, eller det vi kan kalle ‘østlige EU-land’. Landgruppe 3, her også kalt ‘resten av verden’, omfatter personer fra Øst-Europa utenfor EU, Asia (inklusive Tyrkia), Afrika, Sør- og Sentral-Amerika og resten av Oseania, samt statsløse personer. Denne grupperingen av fødeland er i tråd med inndelingen i SSBs befolkningsframskrivninger.

Metode

Arbeidet med denne artikkelen har tatt utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger. Disse blir publisert annethvert år, senest juni 2020, og viser hvordan befolkningen i Norge utvikler seg framover dersom visse forutsetninger om framtidig fruktbarhet, dødelighet, innvandring og utvandring (migrasjon) slår til. Befolkningsframskrivningene bruker en såkalt kohort-komponent-metode, der befolkningen etter alder og kjønn framskrives år for år, basert på alders- og kjønns spesifikke forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og migrasjon. Denne metoden og forutsetningene som ligger til grunn for SSBs framskrivninger, er grundigere beskrevet av Gleditsch, Thomas og Syse (2020). Fra befolkningsframskrivningen har vi hentet ut detaljerte tall om eldre innvandrere som til dels ikke har vært publisert tidligere. For å gi det mest sannsynlige anslaget på antall eldre innvandrere etter kjønn, alder, landbakgrunn og botid, bruker vi det såkalte hovedalternativet.⁴

For å anslå utdanning, sysselsetting og bokommune for framtidens eldre innvandrere tar vi utgangspunkt i statistikk som beskriver fordelingen på disse variablene blant dagens yngre innvandrere (og innfødte), grupper som om noen tiår vil ha kommet inn i eldre arbeidsalder. Vi legger til grunn at de fleste innvandrere som er mellom 30 og 55 år i dag, fortsatt vil være i landet de neste tiårene og bli stadig eldre. Dette kan vi anta siden utvandringen blant innvandrere er relativt lav i aldersgruppene over 30-35 år (Pettersen 2013; Skjerpen, Stambøl & Tønnessen 2015; Texmon & Brunborg 2013), og dødeligheten blant innvandrere er relativt lav fram til alder 75 (Syse, Dzamarija, Kumar & Diaz 2018; Syse, Kumar, Næss, Steingímsdóttir & Kumar 2016). Vi forutsetter altså at innvandrere som i dag (2020) for eksempel er 40 år og har en bachelorgrad, er 60 år i 2040 og har samme utdanning. Vi forutsetter også at innvandringen fra utlandet fortsatt vil være lav i de eldre aldersgruppene. Ved å sammenligne utdanning, sysselsetting og bosted blant dagens yngre og eldre innvandrere, samt innfødte i tilsvarende aldersgrupper, får vi en indikasjon på hva som vil kjennetegne framtidens eldre innvandrere og hvordan de eventuelt vil være annerledes enn de innfødte. Denne metoden legger med andre ord til grunn at fordelingen etter utdanning, bosted og sysselsetting som vi ser blant dagens yngre innvandrere, vil være stabil i de neste tjue årene, eventuelt at forskjellen mellom innvandrere og innfødte som vi ser blant dagens yngre,

4. Hovedalternativet er det SSB regner som det mest sannsynlige forløpet. I dette alternativet er innvandringen anslått til å holde seg på mellom 40 000 og 45 000 årlig de neste tiårene (og altså noe lavere enn for 5-10 år siden, da den lå på over 70 000 årlig, noe som var historisk høyt), mens utvandringen framover ligger mellom 25 000 og drøyt 30 000. Innvandringen framskrives ved hjelp av en egen økonometrisk modell som blant annet tar hensyn til økonomiske forhold og befolkningsutvikling i ulike deler av verden, mens utvandringen beregnes utfra registrerte utvandringsrater (etter alder, kjønn, innvandringskategori, botid og landbakgrunn). Basert på registrert inn- og utvandring fram til nå, regner SSB også med at de fleste som inn- og utvandrer framover vil være relativt unge voksne, at kjønnsfordelingen blant de som innvandrer (fra hver landgruppe) vil fortsette, samt at sannsynligheten for å utvandre er høyere for innvandrere enn andre, og særlig høy for innvandrere fra andre vestlige land.

vil vedvare når de blir eldre. Dette siste gjelder særlig for analysene av sysselsetting. Disse beregningene bygger dermed på flere usikre forutsetninger enn tallene som er hentet direkte fra befolkningsframskrivingene.

For å undersøke våre antakelser om at fordelingen av for eksempel utdanningsnivå holder seg relativt konstant i grupper som er over 30 år, har vi kartlagt hvordan fordelingen har endret seg når vi følger utviklingen i tidligere kull over tid.

Denne studien har hovedfokus på perioden fram til 2040. Selv om befolkningsframskrivingene lages helt fram til 2100, er vår metode for å anslå faktorer som utdanningsnivå og bostedskommune mindre egnet til å se svært langt fram i tid, fordi vi da må ta utgangspunkt i grupper som er yngre i dag og fortsatt har relativt stor sannsynlighet for å utvandre (og innvandre), flytte innenlands og/eller ta mer utdanning.

Ulik usikkerhet

Resultatene vi presenterer om eldre innvandreres framtidige antall og fordeling etter alder, kjønn, opprinnelsesområde og botid, kan regnes som de mest sikre i denne artikkelen. De er klart sikrere enn anslagene for deres framtidige utdanningsnivå, bosted og (særlig) sysselsetting, der vi grovt sett forutsetter at det ikke vil skje innvandring og utvandring blant de eldre gruppene i yrkesaktiv alder, eventuelt at slik migrasjon er likt fordelt mellom gruppene vi studerer (etter for eksempel utdanning eller sysselsetting).

Anslagene for utdanning bygger på en antakelse om at få vil videreutdanne seg i godt voksen alder, og de blir i tillegg ekstra usikre fordi en betydelig andel nyankomne innvandrere ikke står med registrert utdanning i norske registre. For sysselsetting er det spesielt problematisk å gjøre antakelser om framtidig arbeidsinnsats basert på dagens yrkesdeltakelse, siden yrkesdeltakelsen kan variere betydelig over tid og etter alder. At vi i stedet har tatt utgangspunkt i at eksisterende forskjeller mellom innvandrere og innfødte (etter alder og kjønn) kan komme til å vedvare framover, er heller ikke uproblematisk, siden det ikke er sikkert at forskjellene er konstante etter hvert som alderen øker. Det kommer vi tilbake til.

Når det gjelder bosted vet vi at det meste av den samlede flyttingen mellom kommuner ofte er 'overstått' ved alder 30 år, og folk som er 50 år eller mer står bare for rundt 10-14 prosent av alle flyttinger (Leknes & Løkken 2020). De siste ti årene har den totale flyttingen mellom kommuner vært sentraliserende. Dette har vi i noen grad sett bort fra i disse analysene, vi har tatt utgangspunkt i at innvandrere som er 25 år og eldre i stor grad blir værende i den typen kommune de bor i.⁵

Samlet sett er resultatene våre sikrere på kort enn på lang sikt, og sikrere for grupper som i stor grad er ferdig flyttet, ferdig utdannet og ferdig ut- og innvandret, det vil si for de som er i 50-årene i dag (og i 60-årene i 2030 og 70-årene i 2040) enn for de som er yngre. For utdanning, bokommune og spesielt sysselsetting er anslagene særlig usikre for de som er under 30 år i dag.

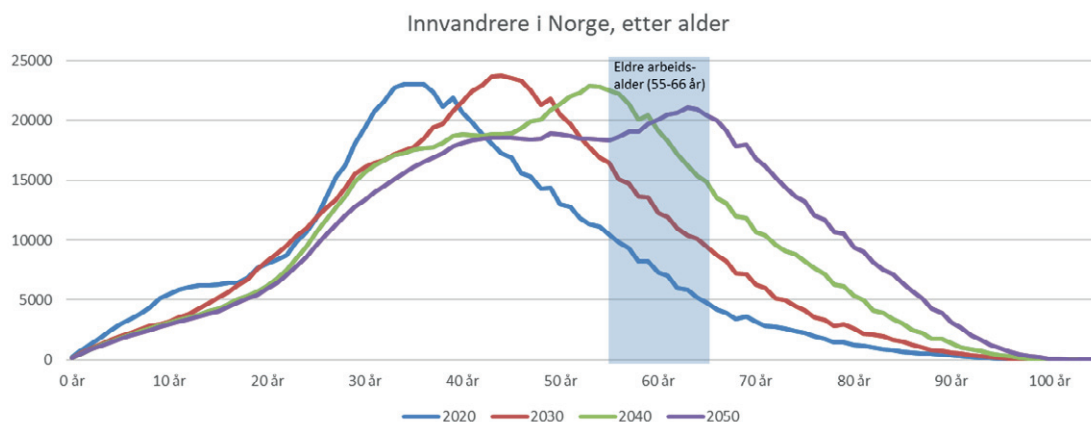
Resultater

Flere eldre innvandrere framover

Figur 1 bygger på befolkningsframskrivingenes hovedalternativ. Høyden på kurvene viser antallet innvandrere i ulike aldre. Antallet innvandrere i alderen 55 år og eldre blir tre ganger så høyt de neste 20 årene, ifølge disse framskrivingene. I 2020 (blå linje) var den vanligste alderen blant innvandrere i Norge rundt 35 år, i 2040 (grønn linje) kan den ha økt til over

5. Også blant innvandrere er de innenlandske flytteratene høyest for unge voksne (Stambøl 2013, s. 130).

50 år. Som figuren antyder, kan vi forvente en liten bølgetopp av eldre innvandrere, men at antallet innvandrere i de eldre aldersgruppene deretter stabiliserer seg på et nivå klart høyere enn i dag.

Figur 1. Innvandrere i Norge etter alder, 2020, 2030, 2040 og 2050.

Kilde: SSBs befolkningsframskrivninger 2020, hovedalternativet (MMM)

Som figur 1 viser, kommer den kraftige økningen i antall eldre innvandrere først i aldersgrupper der mange potensielt kan tilhøre arbeidslivet. Senere blir økningen også kraftig blant de aller eldste.

De fleste bor her allerede

Økningen i tallet på eldre innvandrere i Norge henger først og fremst sammen med at innvandrerne som allerede bor i Norge, blir eldre. Ny innvandring til Norge antas å fortsatt være dominert av unge voksne. SSB forventer også at innvandringen framover blir lavere enn den var for fem-ti år siden (se fotnote 4). Som figur 1 viser, antar SSB at det ikke blir noen økning i antall innvandrere i aldersgruppene under 40 år, både fordi innvandringen av nye, unge personer antas å bli lavere enn før, og fordi innvandrerne som i dag tilhører disse aldersgruppene blir eldre.

I eldre arbeidsalder øker antallet innvandrere fra drøyt 85 000 i dag (2020) til over 220 000 i 2040. Også andelen innvandrere forventes å bli klart høyere: I dag er om lag én av ti 55-66-åring en innvandrer, denne andelen øker til tre av ti i 2040-årene.

Flere eldre innvandrere fra utenfor EU

Befolkningsframskrivingene viser at økningen i antall innvandrere i aldersgruppen 55-66 år særlig vil komme fra landgruppe 3 (hovedsakelig Asia, Afrika, Sør- og Sentral-Amerika og Øst-Europa utenfor EU). Dette skyldes dels at det er framskrevet en høyere innvandring fra disse områdene de neste tiårene, og dels at de har relativt lav sannsynlighet for å utvandre fra Norge. I 2020 var det 47 000 innvandrere fra denne landgruppen i alderen 55-66 år, i 2040 kan tallet ha økt til drøyt 120 000. Andel av alle innvandrere i denne aldersgruppen som er fra landgruppe 3, holder seg likevel ganske stabilt på rundt 55 prosent.

Framskrivingene viser også at en ganske stor andel av de eldre innvandrerne vil være fra østlige EU-land. Dette henger sammen med den høye innvandringen fra dette området etter EU-utvidelsen i 2004. Ifølge framskrivingene vil nesten 30 prosent av innvandrerne i alderen 55-66 år i 2040 være født i østlige EU-land, mot 18 prosent i dag. Relativt få vil ha bakgrunn fra vestlige land – 16 prosent av de 55-66-år gamle innvandrerne i 2040 har vestlig bakgrunn.

Figur A1 i appendikset viser hvordan veksten blant de eldre innvandrerne først og sterkest kommer i eldre arbeidssalder, men at det også blir en tydelig vekst i enda eldre aldersgrupper. Det gjelder for innvandrere fra alle de tre landgruppene.

Mannsoverskudd fra Øst-Europa og ikke-vestlig kvinneoverskudd

Blant innvandrerne fra vestlige land er det stort sett en lik fordeling av menn og kvinner, men blant innvandrerne fra østlige EU-land er det flest menn. Dette skyldes i stor grad en mannsdominert arbeidsinnvandring fra disse landene. Mannsoverskuddet vil etter hvert også prege de eldre aldersgruppene av østeuropeiske EU-innvandrerne, og fram til 2045 vil over 60 prosent av innvandrerne 55-66 år herfra være menn. Også denne utviklingen er vist i figur A1. Siden kvinner lever lenger enn menn, kunne man kanskje forvente flere kvinner enn menn blant de eldste innvandrerne fra det østlige EU. Imidlertid er det fortsatt en klar overvekt av menn selv i den eldste aldersgruppen.

Innvandringen fra landgruppe 3 er kvinnedominert. Dette gjelder både overføringsflyktninger (også kalt kvoteflyktninger), og ikke minst familieinnvandrere til både flyktninger, arbeidsinnvandrere og menn med norsk bakgrunn.

Kombinert med at kvinner i gjennomsnitt lever lenger enn menn, gjør dette at vi kan forvente et klart flertall av kvinner blant de eldste innvandrerne herfra. I eldre arbeidssalder (55-66 år) vil kvinner fra landgruppe 3 utgjøre 57 prosent av innvandrerne fra denne landgruppen, og 32 prosent av samtlige innvandrere i denne aldersgruppen, dersom framskrivingene slår til. I 2020 var de tilsvarende andelene 51 og 28 prosent. Også enda eldre aldersgrupper vil ha et klart kvinneoverskudd, som vist i appendiks-figur A1.

Flere eldre innvandrere med lang botid

Blant dagens eldre innvandrere har de fleste bodd lenge i Norge, ofte mer enn halve livet. Andelen eldre innvandrere med lang botid kan forventes å øke ytterligere i tiårene framover (se figur A2 i appendikset). Dette henger både sammen med den høye innvandringen vi erfarte i årene rundt 2010-2015, og at de fleste (59 prosent⁶) av de som innvandrer er i 20- og 30-årene. I 2040 har den store gruppen som kom 2010-2015 blitt rundt 45-70 år. Da vil mange av dem være blant de eldste i arbeidslivet, og mange vil ha bodd i Norge i rundt 25-30 år.

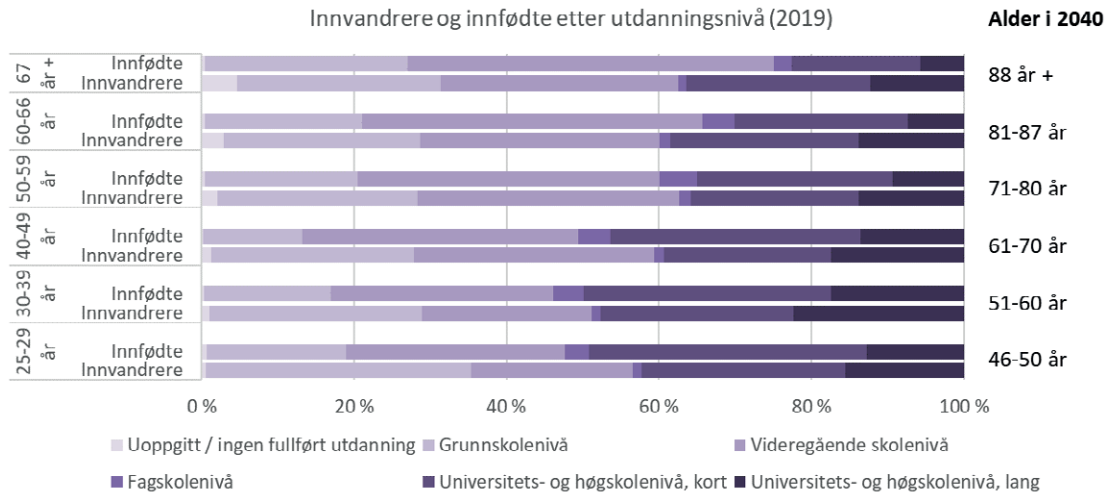
Bare en veldig liten andel av de eldre innvandrerne i våre analyser er nyankomne – i 2040 har under 14 prosent av 55-66-åringene mindre enn ti års botid i Norge, og bare 1 prosent har bodd i landet mindre enn 5 år. De eldre innvandrerne vil altså generelt ha lang norgeserfaring, noe som er relevant både fordi yrkesdeltakelsen blant innvandrere henger sammen med botid, og fordi mange av tiltakene overfor innvandrere i Norge er rettet mot de nyankomne.

Oppsummert viser altså disse tallene fra befolkningsframskrivingene at framtidens eldre innvandrere generelt vil ha lang botid i Norge, at de fleste vil være fra landgruppe 3, og blant disse vil kvinner være i klart flertall. I resten av artikkelen vil vi bruke data om dagens innvandrere og deres utdanning, bostedskommune og sysselsetting for å anslå hvordan eldre innvandre vil fordele seg med hensyn til disse variablene i 2040. Særlig vil vi fokusere på hvordan situasjonen er for kvinner fra landgruppe 3, siden disse vil utgjøre en stor andel av de eldre innvandrerne i Norge.

6. Basert på tall for 2010-2019.

Større utdanningsgap mellom innvandrere og innfødte

Dagens innvandrere i Norge har i gjennomsnitt lavere utdanning enn de innfødte. Tallene i figur 2 viser at andelen som i dag har grunnskole som sitt høyeste utdanningsnivå, er betydelig høyere blant innvandrere enn innfødte, i de aller fleste aldersgrupper.⁷ Andelen med universitets- og høyskoleutdanning (kort og lang) er også lavere blant innvandrere, bortsett fra i de eldste aldersgruppene.

Figur 2. Utdanningsnivå blant innvandrere og innfødte etter alder. Prosent, 2019.

Kilde: SSB, statistikkbanktabell 09599

Andelene i figur 2 indikerer hvordan utdanningsnivået kan bli blant framtidens eldre innvandrere. Personene som var 30-39 og 40-49 år i 2019, vil i 2040 være henholdsvis 51-60 og 61-70 år. Dette er markert til høyre i figuren. Blant innvandrerne i disse aldersgruppene er det omtrent like høye andeler som bare har grunnskole som blant dagens eldre innvandrere. For innfødte er imidlertid andelen med bare grunnskole betydelig lavere blant dagens 30-49-åringene enn blant de eldre. Hvis denne forskjellen mellom innvandrere og innfødte ikke endres innen alderskohortene i løpet av de neste to tiårene, vil utdanningsgapet mellom innfødte og innvandre bli betydelig høyere i de eldre aldersgruppene, med stadig færre innfødte med bare grunnskole, mens denne andelen hos innvandrere står på stedet hvil på oppunder 30 prosent. Den samme tendensen viser seg for høyere utdanning: Blant de innfødte øker andelen med høyere utdanning jo lenger ned i aldersgruppene vi går (fram til 30-årsalderen). For innvandrere er det ingen tydelig forskjell i andelen med universitets- og høyskoleutdanning når vi sammenligner dagens eldste innvandrere (der en ganske høy andel har høyere utdanning) med innvandrerne som er i 40- og 50-årene. Vi må ned i aldersgruppene under 40 år før denne andelen blir betydelig høyere. Dette tilsier at også når det gjelder høyere utdanning, er det ikke grunn til å forvente en tilsvarende økning i andelen høyt utdannede blant framtidens eldre innvandrere som vi kan forvente blant de innfødte, i alle fall ikke de nærmeste tiårene.

7. Merk at tallene for utdanning blant innvandrere er noe mangelfulle.

Det er også betydelige kjønnsforskjeller i utdanningsnivå, og da særlig blant innvandrere. Dette er vist i figur A3 i appendikset. Blant innvandrer menn *øker* faktisk andelen med kun grunnskole når vi går nedover i aldersklassene. For innvandrer kvinner er andelen med grunnskole som høyeste utdanning mer stabil på tvers av aldersgruppene, mens den synker klart for innfødte kvinner (i alle fall ned til rundt 40 år). Gapet mellom innvandrere og innfødte er dermed større i de yngre enn i de eldre aldersgruppene for begge kjønn. Blant menn skyldes det at andelen med grunnskole som høyeste utdanning *øker* blant innvandrere når vi går nedover i aldersgruppene, for kvinner at andelen synker blant de innfødte.

Når det gjelder høyere utdanning, er forskjellene mellom innvandrere og innfødte særlig tydelig blant kvinner. Mens innvandrer kvinnene som i dag er over 50 år er til dels høyere utdannet enn sine innfødte jevnaldrende, er andelen med høyere utdanning i aldersgruppen under 50 år klart lavere for innvandrer kvinner enn for innfødte kvinner.

Blant innvandrerne er riktignok andelen med høyere utdanning per i dag høyere i aldersgruppene 30-39 år enn blant de eldre, men forskjellen mellom de yngre og de eldre er mindre enn den tilsvarende forskjellen for innfødte. Det gjelder særlig for kvinner.

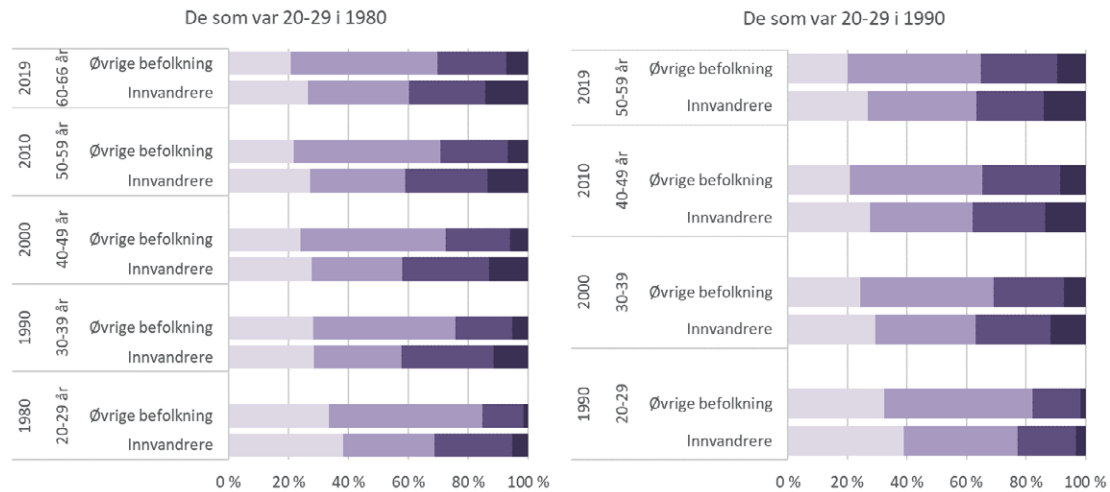
Alt i alt er det altså grunn til å anta at utdanningsnivået blant framtidens eldre innvandrere vil bli klart lavere enn blant framtidens eldre innfødte. Denne forskjellen ser også ut til å bli større enn den er for dagens eldre, særlig for kvinner.

Som nevnt i metoddelen baserer disse konklusjonene seg på en antakelse om at fordelingen etter utdanning i yngre kull vil forplante seg oppover i aldersgruppene etter som disse kullene blir eldre. For å undersøke denne antakelsen nærmere, bruker vi data som viser utviklingen for individer i *samme* kull, slik at vi kan se hvorvidt deres fordeling etter utdanningsnivå endrer seg med alderen. Det er vist i figur 3. Resultatene viser at det blant tidligere kohorter av innvandrere skjedde noen endringer i utdanningsnivå fra alder 20-29 til alder 30-39 (ikke minst en økning i andelen med høyere utdanning), men at mønsteret deretter har vært så å si uforandret.⁸

---

8. Figur 3 viser utviklingen i utdanningsnivå for innvandrere som nå er blitt over 50 år. Dette er innvandrere som kom til Norge i en periode da innvandring var mindre vanlig, og de kom til dels fra andre deler av verden enn dagens yngre innvandrere. I tillegg er utdanningsdata for innvandrere noe usikre. Samlet sett gjør dette at det er vanskelig å trekke sikre konklusjoner om at mønsteret vil være like uforandret for dagens yngre innvandrere. Resultatene indikerer likevel at metoden vi bruker kan gi rimelige anslag for framtidig utvikling, særlig dersom vi baserer oss på tall for de som er 30 år eller mer. Databegrensninger gjør det mer utfordrende å gjøre tilsvarende analyser for sysselsetting og bosted, blant annet fordi tidsseriene er kortere og kommunestrukturen er endret over tid.

Figur 3. Høyeste utdanningsnivå blant innfødte og innvandrere som var 20-29 år i 1980 og i 1990, etter alder. Prosent.

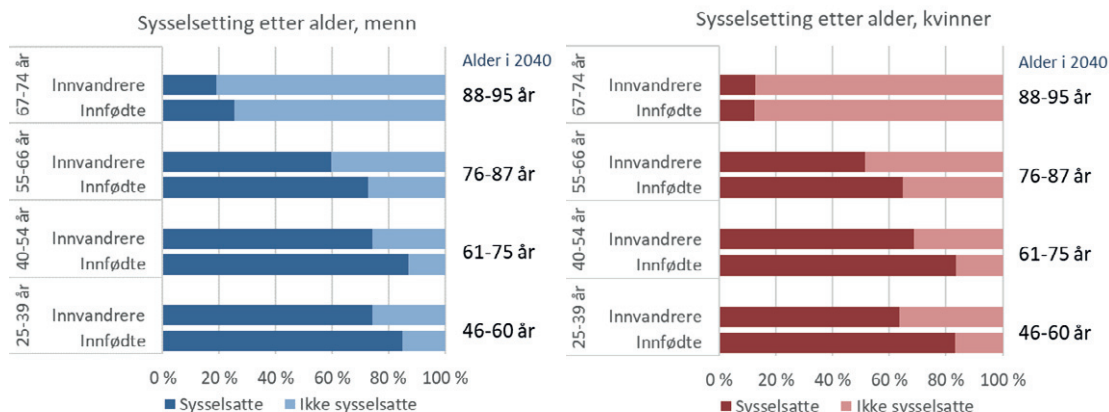
Note: Figurene presenterer tall for to kohorter – de som var 20-29 år i 1980 (venstre) og de som var 20-29 år i 1990 (høyre), og deres utdanningsnivå etter som de er blitt eldre. Personer med uoppgitt og ingen fullført utdanning er utelatt fra figurene. For 2019 har alle innvandrere med uoppgitt utdanning fått beregnede verdier (www.ssb.no/utniv). Vi har brukt aldersgruppene i utdanningsstatistikken; de stemmer ikke perfekt overens med våre kohorter for året 2019 og for aldersgruppen over 60 år. Fagskoleutdanning er kategorisert på videregående skolenivå.
Kilde: SSB, statistikkbanktabell 09599

Lavere sysselsetting, antakelig også framover

I dag er sysselsettingen i eldre arbeidssalder (55-66 år) lavere blant innvandrere enn blant innfødte.⁹ Sysselsetting kan (i motsetning til for eksempel utdanningsnivå) endre seg en del også etter 30-40-årsalderen, og for alle grupper blir sysselsettingen lavere i de eldste aldersgruppene. Dette gjør det noe mer utfordrende å tolke resultatene fra analysen vår der vi sammenligner eldre og yngre kull, slik vi gjorde for utdanning og bosted, men figur 4 gjør det uansett mulig å studere forskjellen mellom innvandreres og innfødtes sysselsetting i hver av aldersgruppene.

Når vi ser mannlige innvandrere under ett, er sysselsettingsforskjellen mellom innvandrere og innfødte relativt lik i alle aldersgruppene. Både innvandrere og innfødte er i litt mindre grad sysselsatt etter at de har fylt 55 år, og særlig etter at de har passert 66 (se også figur A4 i appendikset). Forskjellen i sysselsetting i de yngre gruppene kan være et signal om at framtidens forskjeller i sysselsetting mellom eldre innfødte og eldre innvandrere ikke vil bli så annerledes enn i dag, når det gjelder menn. Når det gjelder kvinner er forskjellene i sysselsetting mellom innvandrere og innfødte faktisk større i de yngre aldersgruppene enn blant 55-66-åringene. Dette kan henge sammen med at de yngre kvinnene har kortere botid enn de eldre, men sammen med resultatene for utdanning vist i figur A3 kan dette også være et varsel om at nye kull av eldre innvandrerkvinner muligens ikke vil være sysselsatt i like stor grad som dagens eldre innvandrerkvinner.

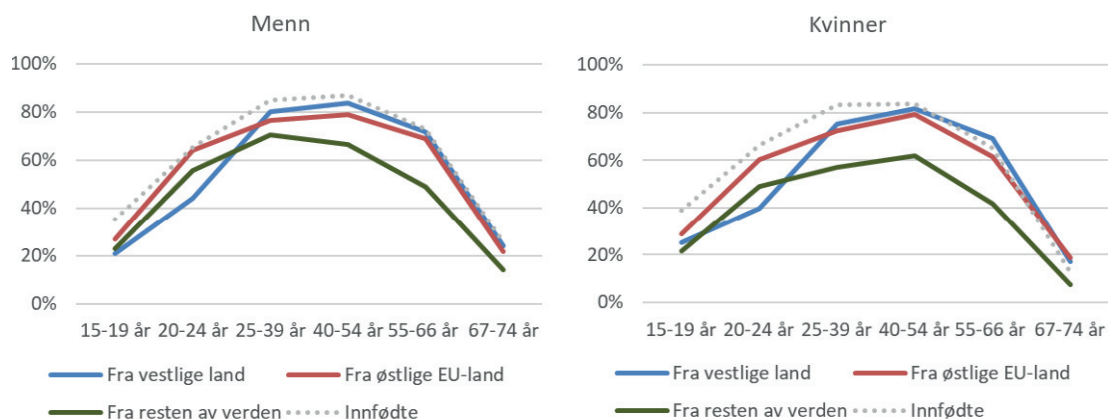
9. Sysselsatte er definert som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Dette er i tråd med definisjonene i SSBs registerbaserte sysselsettingsstatistikk og følger anbefalingene fra den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO.

Figur 4. Sysselsetting blant innvandrere og innfødte, etter alder og kjønn. Prosent, 2019.

Kilde: SSB, statistikkbanktabell 09837

I tillegg viser SSB-tall¹⁰ at sysselsettingen varierer etter landgruppe (figur 5). Den høyeste sysselsettingsandelen har innvandrere fra vestlige land og fra østlige EU-land, mens innvandrere fra resten av verden (landgruppe 3) har lavere sysselsettingsandeler. Dette gjelder særlig kvinnene. Som tidligere nevnt viser framskrivingene at kvinner fra landgruppe 3 i 2040 vil utgjøre nær én av tre innvandrere i alderen 55-66 år, noe som kan bidra til å trekke sysselsettingen blant eldre innvandrere nedover.

Figur 5. Sysselsetting blant innvandrere etter alder, opprinnelsesområde og kjønn. Prosent, 2019.

Kilde: SSB, statistikkbanktabell 09837

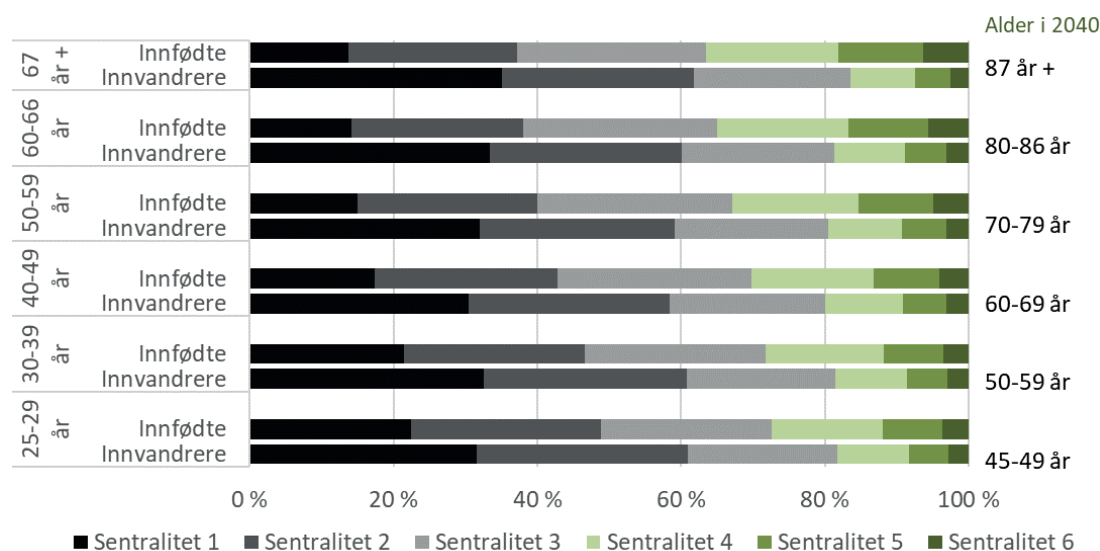
Det er også en sterk sammenheng mellom botid og sysselsetting (se figur A5 i appendikset). For nyankomne innvandrere er sysselsettingen ofte lav, mens den er noe høyere blant innvandrere med lenger botid (særlig fra landgruppe 1 og 2). Disse tallene baserer seg på tverrsnittsdata, der personene som tilhører én botidsgruppe er noen andre enn de som tilhører en annen botidsgruppe, men resultatene er nokså like med mer avanserte analyser, slik blant annet Hernes, Arendt, Andersson og Tronstad (2020) og Bratsberg, Raaum og Rød

10. Se statistikkbanktabell 09837.

(2017) har gjennomført. De har fulgt bestemte innvandringskull over tid, og finner at sysselsettingen oftest stiger tydelig de første årene etter innvandring, særlig blant flyktninger, men etter 5-10 år i Norge flater sysselsettingen ut eller synker noe, for innvandrergupper som ikke er fra 'gamle' EU-land. Det er altså grunn til å anta at lenger botid blant innvandrerne i eldre arbeidssalder (figur A2) ikke nødvendigvis vil bety økt sysselsetting, siden de fleste i denne gruppen allerede har vært i landet i godt over 10 år.

Flest eldre innvandrere i sentrale strøk

I gjennomsnitt bor dagens innvandrere i Norge mer sentralt enn innfødte. Figur 6 viser at dette ikke primært skyldes ulik aldersstruktur.¹¹ Her er alle norske kommuner delt inn etter sentralitet, der 1 betegner de mest sentrale og 6 betegner de minst sentrale kommunene (Høydal 2020). Mens rundt 40 prosent av innfødte over 25 år bor i de mest sentrale strøkene i dag (sentralitet 1 og 2), gjelder dette 60 prosent av innvandrerne. Og motsatt er det en langt lavere andel av innvandrerne (9 prosent) enn de innfødte (15 prosent) som bor i distriktene (sentralitet 5 og 6).

Figur 6. Bosetting etter sentralitet, blant innvandrere og innfødte, etter kjønn og alder. Prosent, 2020.

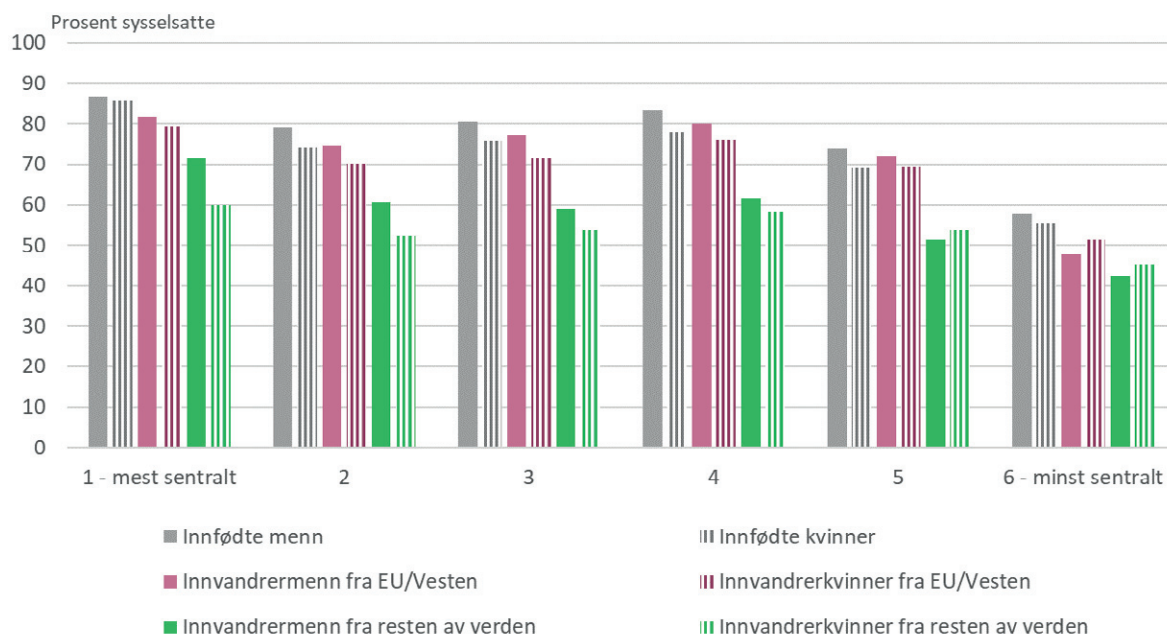
Kilde: SSB, egne beregninger

Andelene i figur 6 kan gi en indikasjon på hvor framtidens eldre innvandrere vil bo. Som allerede nevnt, er anslagene for framtidig bosted blant innvandrere og innfødte i yngre aldersgrupper noe mer usikre enn øvrige tall, siden enkelte fortsatt flytter på seg sent i 20-årene og tidlig i 30-årene, før flyttingen avtar nokså markant (Leknes & Løkken 2020). Dersom vi tar utgangspunkt i figur 6 og antar at det meste av flyttingen er unnagiort i 30-årene, vil andelen av eldre innvandrere som bor i sentrale strøk være ganske uendret, sammenlignet med situasjonen i dag. På den andre siden kan det tenkes at den framtidige flyttingen blant innvandrerne vil bli mer sentraliserende enn det vi har tatt utgangspunkt i her, fordi

11. Det skyldes heller ikke ulik kjønnsstruktur. Resultater er tilgjengelig fra forfatterne.

bosettingsmønsteret er ulikt etter kort (< 5 år) og lang (≥ 5 år) botid. Dette er illustrert i figur A6 i appendikset, som indikerer at særlig innvandrere fra landgruppe 3 ('resten av verden') med kort botid flytter mot mer sentrale kommuner. Dette er også i tråd med tidligere analyser, som viser at særlig flyktninger (som i all hovedsak tilhører landgruppe 3) viser et sterkt sentraliserende innenlandsk flyttemønster (Stambøl 2013). Som nevnt over, er det særlig innvandrere fra landgruppe 3 som vil øke i tiden som kommer. Dersom vi tar utgangspunkt i at innvandrere med kort botid har et sentraliserende flyttemønster, kan det være at en høyere andel av framtidens eldre innvandrere vil bo sentralt sammenlignet med i dag.

Figur 7 viser sysselsettingsandeler blant innfødte menn og kvinner i ulike sentralitetskategorier, sammenlignet med innvandrere fra ulike opprinnelsesområder. Figuren viser at sysselsettingen generelt er høyest i de mest sentrale strøkene, og lavere jo mindre sentralt kommunen ligger. Imidlertid viser figuren også at forskjellen mellom innvandrere og innfødte er større i sentrale strøk enn i mindre sentrale strøk. Interessant er det også å se at innvandrerkvinner fra områder som Asia, Afrika Øst-Europa utenfor EU mm (landgruppe 3) i de minst sentrale strøkene faktisk har en høyere sysselsettingsgrad enn innvandrer menn fra de samme områdene.

Figur 7. Sysselsetting etter sentralitet, blant innvandrere og innfødte, etter kjønn og opprinnelsesområde. Prosent, 2020.

Kilde: SSB, egne beregninger

Diskusjon

At Norge får stadig flere eldre innvandrere, vil prege samfunnet i flere omganger. I første omgang vil de utgjøre en relativt stor andel av personer i eldre arbeidssalder. De kan fylle viktige roller for eksempel som foreldre, besteforeldre, pårørende, frivillige eller naboer, men i denne artikkelen har vi likevel fokusert på dem som potensielle arbeidstakere, fordi dette kan få betydning både for målet om å få flere til å stå lenger i arbeid og for målet om å ha flere innvandrere i jobb, to mål som begge regnes som essensielle for velferdsstatens framtid.

Flere innvandrere i eldre arbeidssalder – vil de være i jobb?

Resultatene vi har presentert i denne artikkelen, viser at framtidens eldre innvandrere stort sett vil ha bodd i Norge i lang tid, majoriteten av dem er fra landgruppe 3, og blant disse vil et klart flertall være kvinner. Anslagene våre tyder også på at den økningen i utdanningsnivå som vi forventer blant eldre innfødte etter som yngre og mer utdannede kull når høyere alder, ikke vil gjelde for innvandrere i samme grad. Det gjelder for både mannlige og kvinnelige innvandrere, og kan gjøre at de står dårligere rustet for et framtidig arbeidsliv.

At det kan bli utfordringer knyttet til å få en høyere andel eldre innvandrere i arbeid, støttes opp av analysene som baserer seg på framskrivning av dagens sysselsettingsmønster. Disse tyder på at særlig framtidens eldre innvandrerkvinner kan få en lavere sysselsetting enn dagens eldre innvandrerkvinner har. Forskning fra Bratsberg, Raaum og Røed (2010) viser at innvandrere fra landgruppe 3 forlater arbeidslivet tidligere enn innfødte etter hvert som de blir eldre, noe som tilsier at sysselsettingsutfordringene kan bli enda større enn våre resultater tilsier.

En lav andel eldre innvandrere i jobb vil få betydning både for de politiske ambisjonene om å få flere eldre til å stå lenger i jobb, og for ambisjonene om å få flere innvandrere i arbeid.

Målet om at *flere eldre må jobbe lenger* før de går av med pensjon, er knyttet til at det forventes en nedgang i andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder framover (Gleditsch mfl. 2020). Dette kan bety at de som er i arbeid må være mer produktive enn i dag og at en høyest mulig andel av de som er i yrkesaktiv alder i størst mulig omfang deltar i arbeidslivet, i den grad de har forutsetninger for det. I et samfunnsperspektiv er det dermed vesentlig å legge til rette for en utnyttelse av seniorers livslange læring, kompetanse og arbeidsdeltakelse i framtiden, både for å sikre et tilstrekkelig arbeidstilbud framover og for å opprettholde skatteinntekter. Derfor er mange tiltak innført for å bidra til høyere yrkesdeltakelse blant personer som nærmer seg pensjonsalderen (Hermansen 2016).

Det er også et viktig politisk mål å få *flere innvandrere i jobb*. Hittil har fokuset særlig vært på å få nyankomne raskt i arbeid, samt tidlig innsats for barn og unge. Regjeringens integreringsstrategi (Kunnskapsdepartementet 2018) har en tydelig satsing på utdanning og kvalifisering blant nyankomne, noe som kan bidra til at framtidens innvandrere i 30- og 40-årene vil være bedre utdannet enn dagens innvandrere i disse aldersgruppene, noe vi kommer tilbake til. Integreringsstrategien legger også vekt på at flere innvandrere skal få et stabilt fotfeste i arbeidslivet, og det finnes målrettede tiltak – som Jobbsjansen – som retter seg mot kvinner som står langt fra arbeidsmarkedet. Behovet for slike tiltak kan bli enda større de neste 20 årene, når antall innvandrere i alderen 55-66 år nesten tredobles. De aller fleste av disse vil ha lang botid og ikke være i målgruppen for kvalifiseringsprogrammene for nyankomne.

I dag bor innvandrerne i Norge – både unge og eldre – først og fremst i de sentrale kommunene. Når vi vet at flyttemønstrene generelt er sentraliserende, kan vi forvente at framtidens eldre innvandrere vil bo minst like urbant som dagens. Det er derfor trolig at de fleste eldre innvandrere vil bo i sentrale strøk, og dermed vil forholdene i de sentrale arbeidsmarkedene være særlig viktige for eldre innvandreres sysselsetting. Hvis forskjellen i sysselsetting mellom innfødte og innvandrere blir størst i nettopp sentrale strøk, kan dette bidra til å skape økt ulikhet mellom innvandrede og innfødte eldre. Samtidig har mange distriktskommuner synkende folketall og behov for arbeidskraft. Dette er kommuner som i utgangspunktet har et høyt antall eldre innbyggere relativt til yngre innbyggere (NOU 2020:15). En reduksjon i framtidig arbeidsinnvandring kan bidra til at arbeidstilbudet i distriktskommuner svekkes ytterligere framover (NOU 2020:12).¹² Det kan tilsi at flere jobber blir tilgjengelige for eldre innvandrere i distriktene. For distriktskommuner vil det være

12. Innvandrere har i de siste 10–15 årene bidratt med arbeidskraft og til å opprettholde folketallet i mange

viktig med tiltak som både bidrar til å beholde innvandrere i nærområdet, og som kvalifiserer dem for lokale arbeidsplasser slik at man kan sikre at også innvandrere i eldre arbeidsalder får deltatt i arbeidslivet (NOU 2012:12).

At de fleste eldre innvandrerne i Norge vil ha lang botid, kan eventuelt tilsi at det ikke er nødvendig med egne tiltak mot dem bare fordi de har innvandret til Norge, altså at man bør vurdere hvorvidt de bør behandles som en egen gruppe med egne tiltak. Alternativt kan man sørge for at de i større grad blir dekket av de samme generelle velferds- og kvalifiseringssordningene som befolkningen ellers. Uansett vil det stadig bli viktigere, dersom man vil ha flere eldre i arbeid framover, at man ikke overser innvandrere med lang botid som til dels har stått lenge utenfor arbeidslivet. I tillegg er det avgjørende at nye personer som innvandrer til Norge, ikke bare kommer raskt i jobb, men at de også får jobber som gjør at de kan bli værende lenge i arbeidsmarkedet.

Ikke hugget i stein

Selv om dagens og fortidens mønstre kan gi tydelige signaler om framtiden, er det som nevnt en betydelig usikkerhet i noen av våre anslag. At trendene vi beskriver ikke er hugget i stein, betyr også at tiltak rettet mot å få flere eldre innvandrere i arbeid kan endre bildet vi har tegnet. Som nevnt legger regjeringens integreringsstrategi stor vekt på å bidra til at innvandrere – og særlig de nyankomne som skal i introduksjonsprogram og norskopplæring – får en langvarig tilknytning til arbeidslivet. Det skal skje gjennom økt vekt på kvalifisering og formell utdanning, sammenlignet med det tilbudet som nyankomne fikk tidligere, der fokuset i større grad var på å komme raskt i jobb (Kunnskapsdepartementet 2020). Mer kvalifisering vil kunne gjøre det mulig for dagens nyankomne å stå lenger i arbeidslivet sammenlignet med kullene som kom tidligere – noe som kan bidra til at yrkesdeltakelsen blir høyere enn vi har anslått. De fleste deltakerne i introduksjonsprogrammet er imidlertid under 35 år,¹³ så resultatene av denne satsingen vil ikke slå så sterkt ut for eldre innvandrere før det har gått en del tiår. Forutsetningene våre om utdanning og sysselsetting kan også brytes dersom videreutdanning og andre læringsaktiviteter blant voksne blir mer utbredt framover (NOU 2020:2), og spesielt dersom innvandrerne i særlig stor (eller liten) grad drar nytte av dette. At framtidens eldre innfødte ser ut til å kunne være langt mer utdannet enn dagens eldre innfødte, mens det samme ikke vil gjelde for innvandrere, kan også bety at det blir mindre kamp om jobbene som ikke krever mye utdanning, og at innvandrere lettere kan få disse, men det avhenger i stor grad av hvordan arbeidsmarkedet utvikler seg, det er ikke sikkert tilgangen på jobber som krever mindre utdanning vil bli like stor framover som i dag. En større polarisering mellom høyt utdannede eldre innfødte og lavere utdannede eldre innvandrere kan også ha andre uheldige konsekvenser.

I tillegg til usikkerheten rundt framtidig utdanning og sysselsetting, kan forutsetningene om bokommune endres dersom bostedspreferansene og flyttemønstrene endres. Alle våre forutsetninger kan også brytes dersom enkelte grupper av innvandrere (eller innfødte) utvandrer/innvandrer eller dør i større grad enn andre. Vi tror likevel våre anslag kan gi nyttige forvarsler om hvordan utviklingen kan bli, slik at man eventuelt kan sette i verk tiltak for å endre den.

---

distriktskommuner. Ifølge Distriktsenteret (2019) ville 107 kommuner hatt nedgang i folketallet uten netto innvandring fra 2014 til 2018, de fleste av disse er distriktskommuner. Distriktsnæringsutvalget framhever innsatsen som næringslivet og mange arbeidsgivere gjør for at innvandrere skal få brukt sin kompetanse og bli en del av et lokalsamfunn, og mener dette kan være avgjørende for at innvandrere bli boende, men framhever også behovet for effektive personrettede tiltak (NOU 2020:12).

13. Se www.ssb.no/introinnv.

Konklusjon

Framover kan vi forvente at en stadig større andel av befolkningen i arbeidslivets eldste aldersgrupper vil være innvandrere. I aldersgruppen 55-66 år øker antallet innvandrere fra drøyt 85 000 i 2020 til over 220 000 i 2040, ifølge befolkningsframskrivingene. Det er nesten en tredobling.

Innvandrerne har i dag en lavere sysselsetting enn innfødte, også i eldre aldersgrupper. Særlig gjelder dette personer fra landgruppe 3 (hovedsakelig Asia, Afrika, Sør- og Sentral-Amerika og Øst-Europa utenfor EU), og nettopp disse vil utgjøre en stor andel av framtidens eldre innvandrere. Våre resultater viser også at utdanningsgapet mellom innvandrere og innfødte sannsynligvis kan bli større blant framtidens 60- og 70-åringene enn det er i dag. Det samme gjelder gapet i sysselsetting, særlig for kvinner.

Dersom man vil ha flere eldre i arbeid framover, bør man være oppmerksom på denne økningen i antall innvandrere som forventes i aldersgruppen 50-70 år. De aller fleste av disse bor allerede i Norge, og kan derfor nås med tiltak som bidrar til at de blir stående eller kommer i arbeid. I tillegg er det viktig at nye personer som innvandrer til Norge, ikke bare kommer raskt i jobb, men at de får jobber det er mulig å stå lenge i. Dette vil være viktig for samfunnet som helhet, siden andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder vil falle og den potensielle arbeidsstyrken eldes. Dermed vil det være essensielt at arbeidet med å få seniorer i arbeid også rettes mot innvandrerne og særlig innvandrerkvinnene, og at arbeidet med integrering av innvandrere i minst like stor grad som i dag rettes mot innvandrere som har vært mange år her i landet, men fortsatt ikke er helt integrert i arbeidslivet.

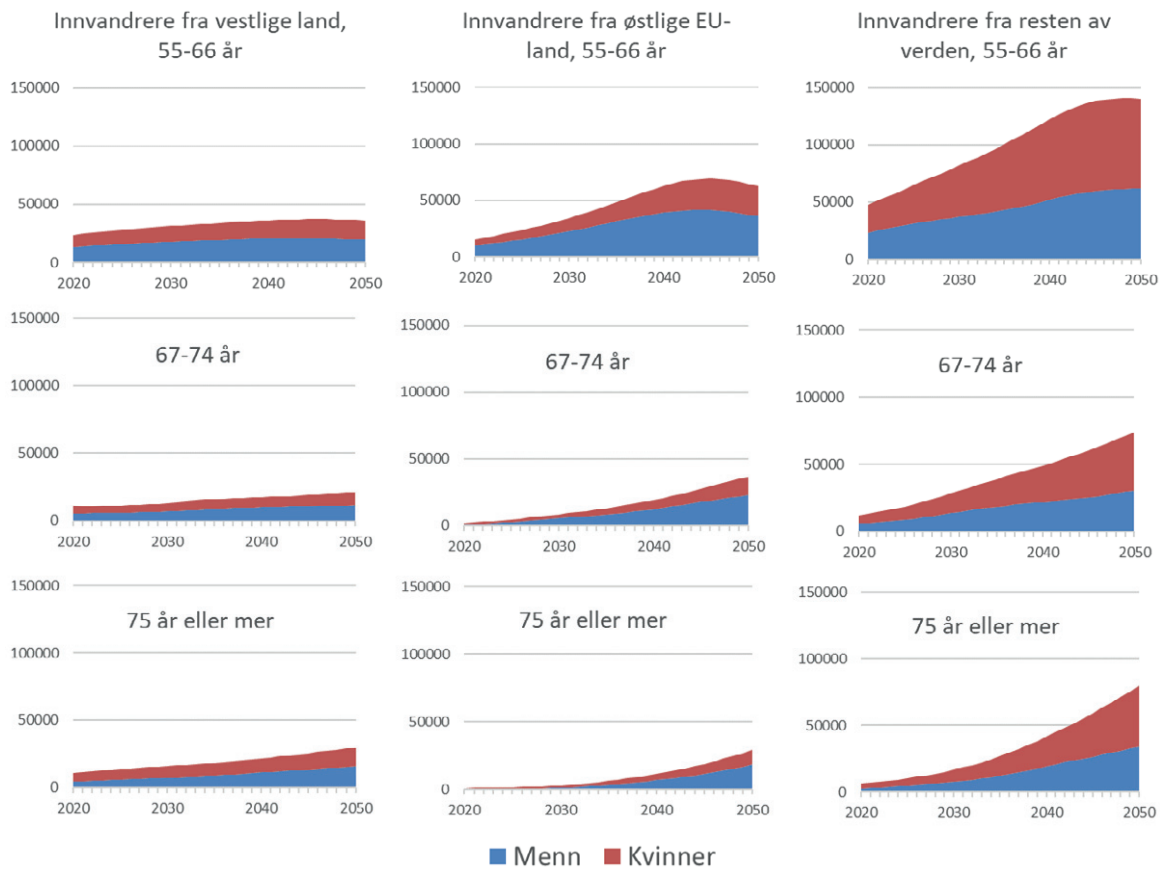
Referanser

- Arbeids- og sosialdepartementet (2019). Prop. 10 L (2019–2020). Endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon høsten 2019).
- Bratsberg, B., Raaum, O. & Røed, K. (2017). Immigrant labor market integration across admission classes. *Nordic Economic Policy Review* TamaNord, 17-54.
- Bratsberg, B., Raaum, O. & Røed, K. (2010). When minority labor migrants meet the welfare state. *Journal of Labor Economics*, 28 (3), 633-676 <https://doi.org/10.1086/650546>.
- Distriktssenteret. (2019). Innvandring, inkludering, sysselsetting og lokal utvikling. *Temahefte*. (rev. utg). Nedlastet fra: <https://distriktssenteret.no/litteratur/temahefte-innvandring-inkludering-sysselsetting-lokal-utvikling/>
- Gleditsch, R. F., Thomas, M. J. & Syse, A. (2020). *Nasjonale befolkningsframskrivninger 2020. Modeller, forutsetninger og resultater*. Rapport 2020/24. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Hermansen, Å. (2016). *Retaining older workers*. Rapport 2016: 45. Oslo: FAFO.
- Hernes, V., Arendt, J., Andersson Joona, P. & Tronstad, K. (2020). Rapid or long-term employment? A Scandinavian comparative study of refugee integration policies and employment outcomes. *Journal of European Public Policy*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/13501763.2020.1824011>.
- Høydahl, E. (2020). *Sentralitetsindeksen*. Notater 2020/4. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Kunnskapsdepartementet (2018). Integrering gjennom kunnskap. Regjeringens integreringsstrategi 2019-2022.
- Kunnskapsdepartementet (2020). Prop. 89 L (2019–2020). Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven).
- Leknes, S. & Løkken S. (2020). *Befolkningsframskrivninger for kommunene, 2020-2050*. Rapport 2020/27. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Moe, J. O., Steingrimsdóttir, Ó. A., Strand, B. H., Grøholt, E.-K. & Næss, Ø. (2012). Trends in educational inequalities in old age mortality in Norway 1961–2009: a prospective register-based population study. *BMC Public Health*, 12(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2458-12-911>.

- NOU, Norges offentlige utredninger (2017:2). *Integrasjon og tillit – Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- NOU, Norges offentlige utredninger (2020:2). *Fremtidige kompetansebehov III – Læring og kompetanse i alle ledd*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- NOU, Norges offentlige utredninger (2020:12). *Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- NOU, Norges offentlige utredninger (2020:15). *Det handler om Norge: Bærekraft i hele landet. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Pettersen, S. V. (2013). *Utvandring fra Norge 1971-2011*. Rapport 2013/30. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Skjerpen, T., Stambøl, L. S. & Tønnessen, M. (2015). *Utvandring blant innvandrere i Norge. Del 1: Litteraturstudie, makroanalyse og regionale mønstre*. Rapport 2015/17. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Stambøl, L. S. (2013). *Bosettings- og flyttemønstre blant innvandrere og deres norskfødte barn*. Rapport 2013/46. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Syse, A., Dzamarija, M. T., Kumar, B. N. & Diaz, E. (2018). An observational study of immigrant mortality differences in Norway by reason for migration, length of stay and characteristics of sending countries. *BMC Public Health*, 18(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5435-4>.
- Syse, A., Strand, B. H., Næss, O., Steingímsdóttir, Ó. A. & Kumar, B. N. (2016). Differences in all-cause mortality. *Demographic Research*, 34, 615–656. <https://doi.org/10.4054/demres.2016.34.22>.
- Texmon, I. & Brunborg, H. (2013). *Vekst og sammensetning av befolkningen ved ulike forutsetninger om innvandring*. Rapport 2013/23. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Zhan, Y., Wang, M., Liu, S. & Shultz, K. S. (2009). Bridge employment and retirees' health: A longitudinal investigation. *Journal of Occupational Health Psychology*, 14(4), 374–389. <https://doi.org/10.1037/a0015285>.

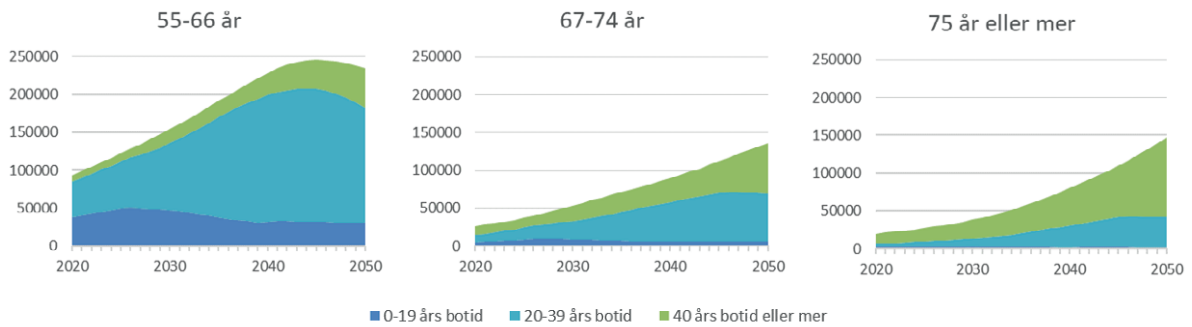

APPENDIKS

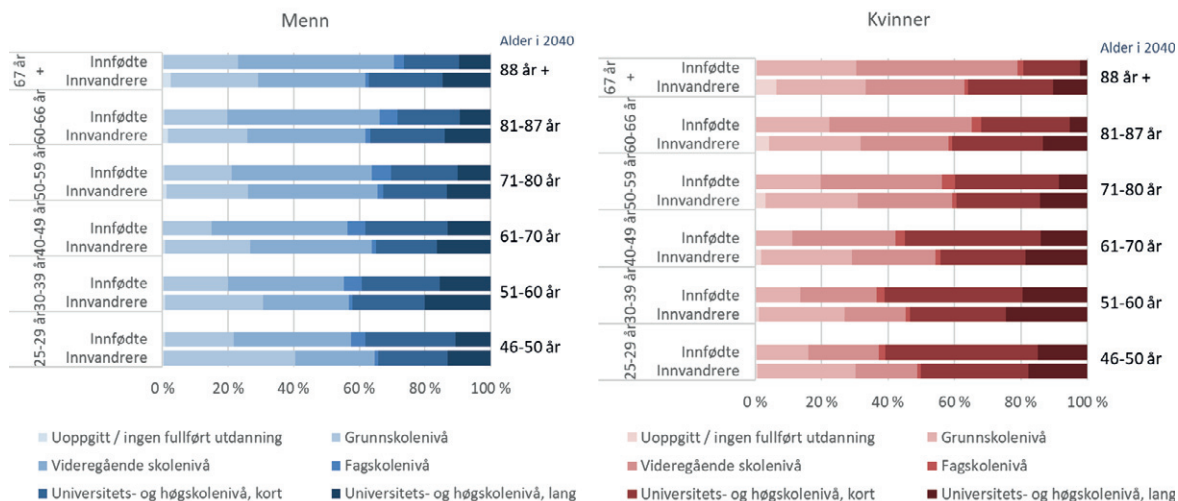
Figur A1. Kjønnfordeling blant innvandrere i eldre aldersgrupper etter opprinnelsesland, 2020-50.

Kilde: SSBs befolkningsframskrivinger 2020, hovedalternativet (MMM)

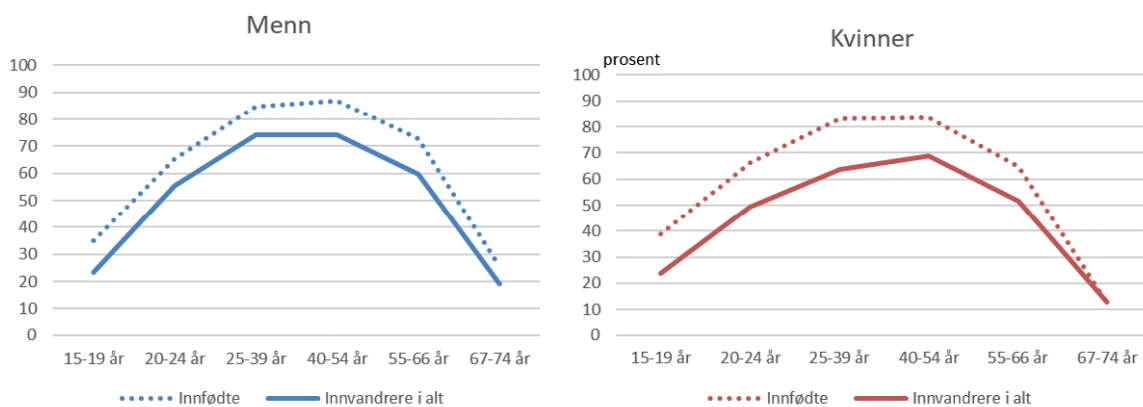
Figur A2. Botid blant innvandrere i ulike aldersgrupper, 2020-2050.

Kilde: SSB, egne beregninger

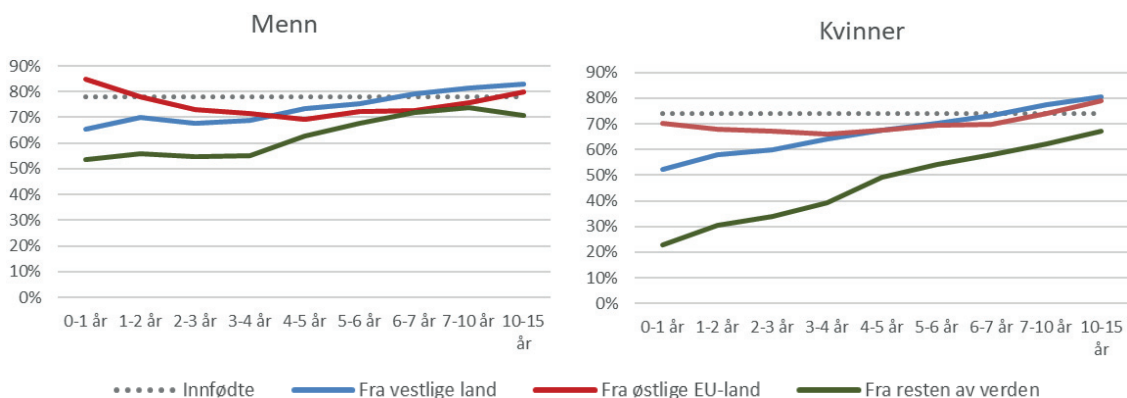
Figur A3. Utdanningsnivå blant innvandrere og innfødte etter kjønn og alder. Prosent, 2019.

Kilde: SSB, statistikkbanktabell 09599

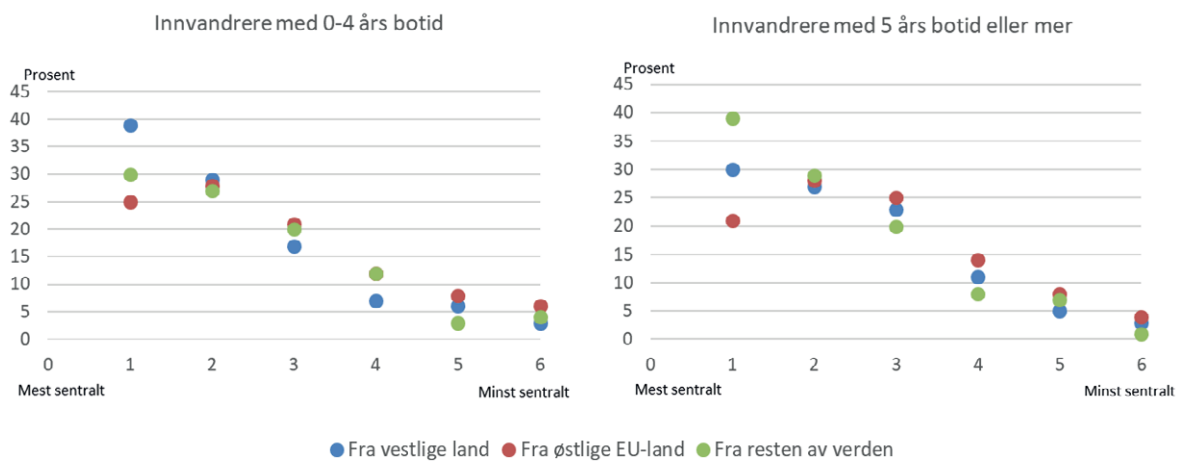
Figur A4. Sysselsetting blant innvandrere og innfødte, etter aldersgrupper og kjønn. Prosent, 2019.

Kilde: SSB, statistikkbanktabell 09837

Figur A5. Sysselsetting blant innvandrere 15-74 år, etter botid, opprinnelsesområde og kjønn. Prosent, 2019.

Kilde: SSB, statistikkbanktabell 11609

Figur A6. Innvandreres bosetting etter sentralitet, opprinnelsesområde og to grupper av botid. Prosent, 2020.

Kilde: SSB, egne beregninger